

Η κρίση «έφαγε» και το Κυπριακό

Η αρνητική εικόνα του Κράτους αντικαθιστά «το θύμα της εισβολής και συνεχιζόμενης εισβολής»

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Τα αφηγήματα της οικονομικής κρίσης οριοθετούν την παρουσία τόσο της Ελλάδας όσο και της Κύπρου στα παγκόσμια ΜΜΕ, αποδομούν τη διεθνή εικόνα της κάθε χώρας και συστηματικά διαβρώνουν την αυτο-εικόνα της. Η εικόνα της κρίσης μετατρέπεται σε εικόνα της εικόνας της χώρας. Τα πιο πάνω αποτελούν μερικά από τα συμπεράσματα του Αθανάσιου Ν. Σαμαρά, που είχε την ευθύνη για την έκδοση ενός χρήσιμου και άκρως ενδιαφέροντος τόμου με τίτλο «Εικόνες κρατών, στρατηγική επικοινωνία, ήπια ισχύς και Μέσα Ενήμερωσης» (εκδόσεις Καστανιώ-

● Η Κύπρος από μια χώρα με πολιτικό πρόβλημα, λόγω της τουρκικής κατοχής, μετατρέπεται μετά την οικονομική κρίση σε χώρα-πρόβλημα...

Σημαντικό εργαλείο διαχείρισης ο συλλογικός τόμος «Εικόνες κρατών, στρατηγική επικοινωνία, ήπια ισχύς και Μέσα Ενήμερωσης».

τη). Πρόκειται για ένα εργαλείο στη στρατηγική επικοινωνία αλλά και στη διπλωματία και όπλο για τη διαχείριση της κρίσης. Η διεθνής εικόνα μιας χώρας καθορίζει εν πολλοίς και την πορεία: Η έξοδος από την κρίση απαιτεί την αποτελεσματική διαχείριση της εικόνας της χώρας και προϋποθέτει τη συστηματική αναζήτηση των αιτιών που διαμορφώνουν αυτή την εικόνα.

Ο Αθανάσιος Σαμαράς στο κείμενό του (εικόνες κρατών-θεωρητικό πλαίσιο και εφαρμογές) έχει συμπεριλάβει ενδιαφέρουσα στοιχεία για την Κύπρο και αξιολογούμε μερικά από αυτά, καθώς η εικόνα της χώρας μας διαφοροποιείται σημαντικά προς το αρνητικό.

...Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στη διεθνή εικόνα της Κύπρου αναδεικνύεται μέσα από την παρουσίαση αποτελεσμάτων τριών ερευνών. Καθώς η ειδησεογραφία για την Κύπρο περνά από τη θεματολογία του Κυπριακού ως ζητήματος εισβολής και κατοχής σε αυτήν της οικονομικής κρίσης, προκαλούνται μεταβολές σε όλα τα στοιχεία της εικόνας της Κύπρου: την ορατότητα, την αξιολόγηση, τα ερμηνευτικά σχήματα, την απόδοση υπαιτιότητας, καθώς και το σύστημα πολιτικών υποκειμένων και καταστάσεων, εθνοκρατικών και διεθνικών δρώντων, οι οποίοι συσχετίζονται με την εικόνα της χώρας. Η πρώτη έρευνα αφορά την εικόνα στον αγγλικό, ελλαδικό και τουρκικό Τύπο, τον Ιούνιο του 2012. Η έρευνα καταγράφει μία εν εξελίξει δυναμική η οποία συνεχίζεται τους επόμενους μήνες, αποκτώντας στοιχεία μονιμότητας. Αποτυπώνει τα «προεόρτια» της επώδυνης κρίσης που παράγει η κατάσταση των τραπεζών. Στη διάρκεια ενός μήνα η Κύπρος εμφανίζεται σε 227 δημοσιεύματα και η αξιολόγηση της εικόνας της είναι αρνητική (-0,41). Η θεματολογία της οι-

νομικής κρίσης οδηγεί σε ακραία αρνητική αξιολόγηση της εικόνας της Κύπρου: 0,74. Η εικόνα της Κύπρου επηρεάζεται αρνητικά από τις ειδήσεις που αφορούν όχι την οικονομική κρίση της ίδιας της Κύπρου (-0,83), αλλά και την οικονομική κατάσταση με επίκεντρο την Ελλάδα (-0,56) και με επίκεντρο την Ευρώπη (-0,67). Ακόμη κι εάν δεν υπήρχε οικονομική κρίση στην ίδια την Κύπρο, η ελληνική/ευρωπαϊκή οικονομική κρίση θα επιδρούσε αρνητικά στην εικόνα της Κύπρου.

Η συσχέτιση με την Ε.Ε. επηρεάζει την αξιολογική διάσταση της εικόνας της Κύπρου. Όταν δεν συσχετίζεται με την Ε.Ε., η αξιολόγηση της εικόνας της Κύπρου είναι στο ήπια αρνητικό επίπεδο (0,21), όταν συνδέεται με αναφορές στην Ε.Ε., φτάνει το -0,55, ενώ όταν η σύνδεση γίνεται μέσω αναφορών στην Τρόικα, αγγίζει το ακραία αρνητικό -0,85. Τα στοιχεία αυτά καταγράφουν μια μεταβολή στην αφηγηματική δομή που συγκροτεί την εικόνα της Κύπρου με την ανάδειξη της Ε.Ε. σε αρνητικούς ρόλους.

Στη συγκεκριμένη περίοδο η έμφαση της θεματολογίας είναι στην οικονομία και την οικονομική κρίση, ενώ οι αναφορές στο κυπριακό ζήτημα είναι περιορισμένες. Διαφορετικά θέματα κινητοποιούν διαφορετικές δομές νοήματος, επηρεάζοντας προς διαφορετική κατεύθυνση τη συνολική εικόνα της Κύπρου. Συχνά στις εικόνες των κρατών η παρουσίαση σε όρους σύγκρουσης (πλαίσιο σύγκρουσης) και σε όρους προβλήματος (πλαίσιο προβλήματος) συσχετίζεται και αλληλοτροφοδοτείται. Στην εικόνα της Κύπρου καταγράφονται δυο διαφορετικές λογικές. Στο θέμα του Κυπριακού η κινητήρια δύναμη, το πλαίσιο το οποίο καθοδηγεί και κινητοποιεί τα υπόλοιπα, είναι το συγκρουσιακό. Η εικόνα της Κύπρου

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Στον τόμο περιλαμβάνεται και κείμενο για την εικόνα της Κυπριακής Δημοκρατίας πριν και μετά το Σχέδιο Ανάν, με συγγραφέα αυτού τον πρώην υπουργό Εξωτερικών και νυν πρόεδρο της Συμμαχίας Πολιτών, Γιώργο Λιλλήκα. Η κυπριακή εμπειρία, γράφει, αποδεικνύει ότι η διαμόρφωση από ισχυρότερες δυνάμεις μιας αρνητικής εικόνας για μια χώρα είναι μια κακή εξέλιξη, αλλά αναστρέψιμη. Αντίθετα, η αποδοχή κακών λύσεων σε εθνικά θέματα για να αποτραπεί η δαιμονοποίηση μιας χώρας μπορεί να την οδηγήσει σε μη αναστρέψιμες καταστάσεις. Στον τόμο γράφουν, επίσης μεταξύ πολλών άλλων, «για πολιτιστική διπλωματία και ήπια ισχύ» ο Χριστόδουλος Κ. Γιαλλουρίδης και η Μερσίλεια Αναστασιάδου, για την οικονομική κρίση και διεθνή εικόνα της Γερμανίας - Μια συγκριτική διπολιτιστική ανάλυση περιεχομένου οι Αθανάσιος Ν. Σαμαράς και Σοφία Ιορδανίδου. Εισαγωγή στον τόμο από τον Ρωμανό Γερόδημο.

οργανώνεται σε όρους σύγκρουσης, η απεικόνιση σε όρους στρατηγικών ενεργειών κινητοποιείται από τη διαχείριση της σύγκρουσης, ενώ το πλαίσιο του προβλήματος είναι περιορισμένο. Στο θέμα της οικονομικής κρίσης η εικόνα της Κύπρου ορίζεται από την ανάγκη διαχείρισης ενός προβλήματος, η οποία κινητοποιεί ένα ευρύτερο φάσμα στρατηγικών κινήσεων, ενώ το συγκρουσιακό πλαίσιο είναι πολύ περιορισμένο και ουσιαστικά παράγεται ως παρενέργεια των αφηγημάτων που σχετίζονται με το πρόβλημα. Και τα δυο θέματα συνδέουν σε υψηλό βαθμό την εικόνα της Κύπρου με τον φόβο και την απειλή (Κυπριακό 41,7%, οικονομική κρίση 28,1%), ενώ έχουν ελάχιστη συσχέτιση με δομές νοήματος όπως η ελπίδα και οι θετικές επιδράσεις.

...Η δεύτερη μέτρηση αφορά την κορύφωση της οικονομικής κρίσης, εξετάζει την εικόνα της Κύπρου σε δυο ελλαδικά ΜΜΕ τον Μάρτιο του 2013. Στη συγκεκριμένα χρονική συγκυρία η οικονομική κρίση παρουσιάζει τέ-

τοια όξυνση ώστε πλαισιώνει κάθε είδηση σχετική με την Κύπρο ανεξαρτήτως του θέματος της. Στη διάρκεια του Μαρτίου 2013 η Κύπρος εμφανίζεται σε 448 δημοσιεύματα. Η υψηλή ειδησεογραφική κάλυψη συνδυάζεται με έντονη αρνητική αξιολόγηση. Στο 59,2% των δημοσιευμάτων η εικόνα της Κύπρου είναι αρνητική ή πολύ αρνητική, ενώ στο 7,6% θετική και στα υπόλοιπα ουδέτερη. Ο συνδυασμός υψηλής δημοσιότητας με αρνητική αξιολόγηση αποτελεί τυπική κατάσταση για εικόνα χώρας που βρίσκεται σε κρίση.

Το πρόβλημα «δεν είναι η κατοχή αλλά η κρίση»

...ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ έρευνα εξετάστηκε επίσης το περιεχόμενο του όρου «κυπριακό ζήτημα/πρόβλημα». Πριν την κρίση ο όρος αυτόνοτητα αφορούσε τα ζητήματα που προκλήθηκαν από την εισβολή της Τουρκίας και τη συνεχιζόμενη κατοχή. Η φάση κορύφωσης της οικονομικής κρίσης με το κλείσιμο των τραπεζών στην Κύπρο οδήγησε στη μεταβολή του περιεχομένου του όρου. Από τα 532 δημοσιεύματα, στα 306 (57,5%) καταγράφηκε ο όρος «κυπριακό πρόβλημα/ζήτημα». Στις 280 από τις 306 φορές (91,5%) ο λειτουργι-

κός ορισμός του ήταν σε όρους οικονομικής κρίσης, στις 17 (5,9%) σε όρους προβλήματος εισβολής και κατοχής και σε 9 (1,7%) σε όρους εσωτερικών και πολιτικών προβλημάτων της Κύπρου.

Συμπερασματικά, καθώς η διαμόρφωση της εικόνας της Κύπρου περνάει από τη θεματολογική δυναμική του Κυπριακού ως ζητήματος εισβολής και κατοχής σε αυτήν της οικονομικής κρίσης, οι μεταβολές στο περιεχόμενο της εικόνας είναι σημαντικές.

Το ίδιο το σημαίνόμενο του όρου «κυπρι-

κό ζήτημα/πρόβλημα» έχει μεταβληθεί. Πέρα από τις συνήθειες πρακτικές συνεπαγωγές που έχουν οι μεγάλης κλίμακας ρηματοποιήσεις στην εικόνα, στην περίπτωση της Κύπρου υποσκάπτεται η βασική αφήγηση της «ημικατεχόμενης χώρας, η οποία αγωνίζεται για απελευθέρωση...». Οι αφηγήσεις επανατοποθετούν την Κύπρο ως χώρα-πρόβλημα. Αυτού του τύπου η επαναοριοθέτηση ενέχει σημαντική διακινδύνευση για τη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού με τρόπο που να είναι δίκαιος και βιώσιμος.